numele *Kukulje* și *Otolović*, ambele românești (cu privire la Otul vezi Vlahii și Morlacii, p. 102), ceea ce ne arată că și în acest ținut au avut loc infiltrațiuni de populație românească.

Dar tot așa de prețioasă e informația lui Skarić despre Burazerovicii din Temnici sau din Toplița. Ţinutul Topliței e situat pe teritoriul unde documentele regilor sârbești pomenesc pe Vlahi de atâtea ori. Rotacismul de aici ne poate servi ca indicație pentru a stabili teritoriul de unde a plecat populația românească care se întâmpină în secolii XIV și XV în valea Cetinei, iar în secolul XVI în Istria. De altfel numele acesta reprezintă singurul rotacism păstrat din graiul Românilor care au trăit odinioară, în Serbia medievală, la Est de Drina.

SILVIU DRAGOMIR

V

MIGRAŢIUNI ÎN TIMPUL FÂNULUI

Pentru a nu fi în contrazicere cu specialiștii în geografie umană, ca Aug. Bernard, A. Fribourg, E. de Martonne, Ph. Arbos ș. a., n'am denumit mișcările, despre care voiu vorbi aici, *transhumanță*, deși, dacă am ține seamă de etimologia cuvântului, le-am putea foarte bine numi astfel, fiind și ele un schimb de pământ, mutări de pe un loc pe altul. Ar putea spune cineva că sunt mai de grabă o formă de semi-nomadism [1]), dar, la urma urmelor, denumirea e lucru secundar. Migrațiunile, cu care mă ocup aici, le-am observat ani de-a-rândul, și cred că semnalarea lor va trezi oarecare interes din punct de vedere al geografiei umane și, în parte, și al limbii. Fenomenul e următorul

La Rucăr, județul Muscel, țăranii n'au fânețe suficiente pe lângă casă, care să le dea fânul necesar pentru hrănirea vitelor, a celor mari în cursul anului întreg, când nu sunt la pășune, iar a oilor în timpul iernii. « Ogrăzile » sau « livezile » lor sunt afară din sat, unele la depărtare de zeci de kilometri, până la poalele sau pe coastele munților. Puțini dintre acești mici proprietari « mănâncă iarba cu

[1]) Cf Philippe Arbos: *La vie pastorale dans les Alpes françaises.* p 13

BDD-A14822 © 1931-1933 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 01:01:26 UTC)

vitele » pe loc, adică își duc vitele să pască prin ogrăzi sau prin livezi, mai ales pentru ca să târlească, adecă să îngrașe locul. Mulți fac fân și, dacă-i favorizează timpul, fac și otavă, iar dacă nu fac otavă, bagă, după făcutul fânului, vitele la păscut. Cei care au oi, mănâncă fânul iarna cu oile pe loc, iar otava o păstrează, fiind mai hrănitoare, pentru oi și pentru vaci când fată. Alții aduc fânul acasă, sau imediat după ce-l fac sau iarna cu sania. Dacă fânețele sunt mai aproape de sat, ș acasă n'au grajd destul de mare, ca să poată sui tot fânul în podul grajdului, aduc, după trebuință, tot câte un car cu boi, căruță, cum zic ei.

Înainte de războiu, proprietarii mari se deplasau din sat în timpul fânului, pentru ca să supravegheze lucrul, deoarece aveau polog mult. Așa de exemplu marele bogătaș Paraschiv Baștea, când avea fân la Muscel, partea de Sud a județului — de unde, prin generalizare, numele județului — se instala pentru câteva săptămâni acolo, într'o casă cu toate acareturile, chiar mai solide decât cele de acasă. Dar chiar și când se apuca de cosit aproape de sat, la « poarta câmpului», pleca cu căruța cu boi luni dimineața și nu se întorcea acasă până sâmbătă seara, având și acolo gospodărie completă. La fel făcea alt mare proprietar, Moise Bunescu, deplasându-se cu familia, cu trăsură, servitori, etc., pentru făcutul fânului, la o depărtare de 14 km de sat, în muntele numit « Dealul Sasului », unde avea o vilă cu paznic permanent, grajd, grădini de zarzavat, etc.

Dar mai interesante decât acestea sunt deplasările țăranilor, în timpul fânului. Ei atunci încarcă căruța cu boi cu tot târhatul, luând cu ei copii, vacă, dacă au, porc, găini, cu un cuvânt toate viețuitoarele din curte, neuitând, se înțelege, nici tuciul pentru mămăligă, nici strachinile și lingurile de lemn necesare. De furculițe, și dacă au, nu se servesc la mâncare. Când pornesc, se roagă de vecini, zicând: « Mai luați o leacă seama și pă la noi », deoarece, de cele mai multe ori, nu rămâne nimeni acasă. Ajungând la « moșie », se adăpostesc în bordeie, în hodăi sau în surle. Surla e o colibă de formă conică, care aduce cu colibele Laponilor. I s'a dat această numire, de sigur, după asemănarea pe care o are cu instrumentul muzical cu aceeași numire. Surla n'are ușă. Unele au numai o deschizătură pătrată, iar la altele intrarea se astupă cu o blană, scândură, prinsă numai spre vârful conului, așa că de jos, nefiind prinsă, se dă la o parte ca să

BDD-A14822 © 1931-1933 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 01:01:26 UTC)

poată intra înăuntru și după aceea se dă iarăși la loc și se astupă intrarea. Colegul meu, S. Opreanu, a semnalat, într'o conferință, în care se ocupa cu cotul Carpaților sud-estici ai Transilvaniei, un deal numit « Dealul surlelor ». Ca adăpost pentru ciobani surla e cunoscută în foarte multe regiuni. În aceste adăposturi, care, observ, nu sunt construcții temporale, petrec cei plecați la polog câteva săptămâni, până termină.

Unii care au proprietăți mai mari și sunt mai cu dare de mână și-au clădit pe moșie casă cu tindă, cu « casa »[1]) de locuit și cu « toate halea ». Astfel că nu sunt rare cazurile, când aceeași familie are o casă în sat și alta « în lături », adecă pe proprietăți, afară din sat. Dacă proprietatea e mare și aproape de vreo stână, proprietarul lasă o parte din ea « de munte », adecă de pășunat pentru oile dela stâna aceea. Proprietarul e bucuros că oile, păscând pe locul lui, îl târlesc, și astfel recolta de fân, în vara viitoare, va fi bogată.

Urmarea socială a acestor migrațiuni este că, cu timpul, unii, dându-și seama că gospodăria lor îi reclamă mai mult la livezi decât în sat, s'au așezat definitiv acolo, părăsind cu totul casa din sat, unde nu vin decât rar ca oaspeți, sau cedând-o copiilor căsătoriți. Mi s'a dat ocazia să văd o scenă de mutare de un pitoresc extraordinar. Din sat urca pe o potecă, prin ogrăzi, un grup de țărani. Înainte mergea bărbatul cu o copaie pe umeri, în care dormea copilașul cel mai mic. După el veneau două femei cu câte un copil de mână și cu câte o târnă cu boarfe și cu de ale mâncării, iar, după ei veneau doi purcelași vioi și dolofani. Tuliseră pentru câtva timp în sat, probabil să ia parte la vreo nuntă, și acuma se întorceau la locuința lor stabilă dintr'un cătun, despre care voiu vorbi în curând. Unele familii trimit, din când în când, câte o bătrână de a lor în sat, să mai vadă ce mai e pe acolo. Stând de vorbă cu una, îmi spuse « tot urdinăm, Domnule, pe dealurile astea », adică umblă de colo colo.

Înmulțindu-se așezările de tipul acestora din urmă, au dat naștere, cu timpul, la formarea unor cătune, în apropierea comunei Rucăr. Așa e cătunul Podul-Dâmboviții, ai cărui locuitori, după un timp oarecare, și-au făcut școală proprie și porniseră chiar clădirea unei

[1]) Cf denumirea, « la maison » în loc de « chambre » pentru partea rezervată oamenilor dintr'o locuință păstorească, Arbos, p. 608.

BDD-A14822 © 1931-1933 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 01:01:26 UTC)

biserici, care încercare însă, din cauza crizei economice actuale, n'a reușit. Tot așa în altă direcție, pe Dâmboviță, s'a alcătuit alt cătun, căruia îi mai zic și « sătic ». Și acest cătun are școală primară. Probabil că cu timpul și Valea-Cheii se va popula într'atâta ca să formeze un cătun separat, mai ales că astăzi multe familii, ca de exemplu, Jingeștii, Opreii, Brăneștii și alții, legați la început de această vale prin fânețele care le aveau acolo, și-au clădit locuințe la fel cu cele din sat, construindu-și pe proprietățile lor și ferăstrae și fabrici de cherestea foarte rentabile.

De sigur că astfel de așezări rezultate din interese economice au luat ființă și în alte regiuni, în condițiuni similare.

CONSTANTIN LACEA

VI

ÎMPRUMUTURI ȘI REÎMPRUMUTURI UNGARO-ROMÂNE

I. Melich se ocupă în *Magyar Nyelv*, XXV — 1933, p. 112—114, de ungurescul *rece*, arătând că cele mai vechi atestări ale cuvântului sunt din jum. a II-a a sec. XVI și din sec. XVII, când are formele de *rece* și *réce*, cu sensul de « reticulum » și « crena », « Netz », « Netzhaube », « Kerb », și derivatele *recés* « reticulatus », « crenatus », « netzig » și *ricás* « reticulatus », « netzformig » (Szarvas-Simonyi, *MNytSz*, III, 1384—1385, și Szamota-Zolnai, *MOklSz*, 801 și 814). Între compusele acestui cuvânt nu trebue să socotim însă numai pe *rece-hártya* « die Netzhaut », pe care-l dă Melich, ci și pe *rece-fátyol* « csipkefátyol », « fachiol de cipcă », *rece-fice* « csipkeszerű cicoma », « podoabă în formă de cipcă » amândouă din Secuime (Szinnyei, *MTsz*, II, 259). Nu se poate spune, cu Melich, nici că *rece* « de o parte pe urma lui *recés*..., de altă parte pe urma lui *rece-hártya* și astăzi poate fi socotit cuvânt popular ». Într'adevăr Szinnyei, *MTsz*, II, 259, ni-l arată existând cu înțelesul 1. « cusătură în formă de plasă » în împrejurimea Balatonului, 2. « cipcă », « dantelă », « horbotă », în ținutul Munkács-ului și al Bereg-Rákos-ului.

Mai mult decât atât, trebue să considerăm de același cuvânt și pe *rece* « îngrădătură de leațuri » (Nagy-Kúnság și Sătmar), precum și

BDD-A14822 © 1931-1933 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 01:01:26 UTC)